

Tavarna és vidékének madarai.

Irta: Id. SZEÓTS BÉLA.¹ †

Die Vögel von Tavarna und Umgebung.

Von BÉLA v. SZEÓTS.² sen. †

Harmincötödik éve lakom a zemplénmegyei Tavarnán, mint gr. HADIK-BARKÓCZY JÁNOS uradalmanak tisztartója; elég időm és bő alkalmam volt tehát e vidék madárvonulási viszonyainak és madáréletének tanulmányozására. Eme megfigyeléseim összefoglalása az alábbi jegyzék; lehetnek ugyan fajok, melyek kikerülték figyelmemet, de vannak a felsoroltak között olyanok is, melyek a viszonyok megváltozásával e vidéket elhagyták; áll ez első sorban a vízi madarakra.

Ahol szükséges, ott a jegyzék közelebbi helymegjelöléssel szolgál, útmutatásképpen azok számára, kik e jegyzéket felhasználni s azt kiegészíteni kívánnák; ilyeneként szerepelnek a tavarnai uradalom hatalmas parkja, a Tapoly és Ondava patak völgyeinek füzes ligetei, a szomszédos községek (ásd alább) és a környező, erdőborította hegyvidék, fel egészen a Sóvári hegyek Simonka csucsáig. (1092 m.).

Seit 35 Jahren bewohne ich Tavarna (Komitat Zemplén), als Verwalter des Graf HADIK-BARKÓCZY'schen Fideikommisses; ich hatte also genügend Zeit und reichlich Gelegenheit die Vogelzugsverhältnisse und das Vogelleben in dieser Gegend studieren zu können. Das unten folgende Verzeichnis ist die Zusammenfassung der Ergebnisse dieser Studien; es können zwar hier noch solche Arten vorkommen, welche meiner Aufmerksamkeit entgangen sind, andererseits sind aber unter den Angeführten sicherlich auch solche, welche infolge tiefgreifender Veränderungen der Verhältnisse die Gegend verlassen haben; dies bezieht sich in erster Reihe auf die Wasservögel.

Wo es nötig erscheint, füge ich auch eine nähere Ortbezeichnung bei; als solche gelten der mächtige Park des Dominiums, die uferbegleitenden Auwäldern der Tapoly und Ondava-Bäche, die benachbarten Ortschaf-

¹ Lásd a róla szóló megemlékezést Aquila XXVIII. (1921) p. 228. Helyszüke miatt e jegyzéket csak most van módunkban közölni. Szerk.

² Siehe den Nekrolog in Aquila XXVIII. (1921) p. 232. Vorliegende Arbeit konnte aus Raummangel nur jetzt veröffentlicht werden. Red.

A folyó völgyek az alföld faunájának nyitnak kaput, az erdőségek pedig a hegyvidék madárvilágát csalják le Tavarnára: e hely tehát a két faunaterület találkozási szempontjából is érdekes és tanulságos. Emiatt adott alkalommal mindig megkülönböztetem a Tapoly és Ondava felső elkülönült és szűk szakaszait ezek egyesült, kiszélesedett völgyétől, mely kb. 6 km-el Tavarna alatt, a két völgyet elválasztó dombsornak Varannó-mezőnél való megszűntével kezdődik.

Tájékozással felemlitem, hogy a jegyzékben említett községek közül a (nyugati) Tapoly-völgyben fekszik (a folyás irányában való sorrendben) Sókút, Csáklyó, Varannó, Csemernye; az Ondava-völgyben Ujszomotor, Tavarna, Csicsvaalja, Klazány; a Tapoly-Ondava egyesült völgyében pedig Köcsény, Szacsur és Kolcsmező. E völgyet nyugatról az Eperjes-tokaji hegység (Sóvári hegység) kíséri, ebben fekszik (Varannótól ny.-ra) Józsefvölgy és (Szacsurtól nyugatra) Bányapataka. A Tapoly és Ondava felső völgyeit elválasztó hegyvidékeken fekszik Felsőkázmer, az Ondava völgyet keletről szegélyező, a Laborcz és Ondava között kitöltő hegységben van (Tavarnától északra) Istvántelke, a Laborcz völgyében pedig Örmező.

Az egyes fajokat az állandó, vonuló, átvonuló madarak és téli vendégek csoportjainak keretein belül

ten (siehe weiter unten) und die umgebende, waldbedeckte Gebirgslandschaft, bis zur Simonka-Höhe (1092 m) des Sóvárer-Gebirges.

Die genannten Flusstäler lassen die Tieflandsfauna bis Tavarna heraufdringen, die ausgedehnten Wälder dagegen locken die Gebirgsvögel herunter; die Gegend ist daher auch in Bezug auf das Zusammentreffen beider Faunengebiete recht interessant und lehrreich. Gegebenenfalls unterscheidet sich daher stets zwischen den oberen, engen, gesonderten und den unteren, breiten, vereinigten Tälern der Tapoly und Ondava-Bäcker; letzterer Abschnitt beginnt ungefähr 6 km unterhalb Tavarna.

Von den, im Verzeichnisse erwähnten Ortschaften liegen im Tapoly-Tale: Sókút, Csáklyó, Varannó, Csemernye; im Ondava-Tale: Ujszomotor, Tavarna, Csicsvaalja, Klazány; im vereinigten Tapoly-Ondava-Tale: Köcsény, Szacsur und Kolcsmező. Dieses Tal wird westlich durch das Eperjes-Tokajer (speziell das Sóvárer) Gebirge begleitet, in welchem (westlich Varannó) Józsefvölgy und (westlich Szacsur) Bányapataka liegen. Im Gebirgslande, welches die oberen Täler der Tapoly und Ondava voneinander scheidet, liegt Felsőkázmer; östlich des Ondava-Tales (nördlich Tavarna) Istvántelke, endlich im Laborcz-Tale Örmező.

Die Vögel wurden in die vier Gruppen der Stand-, Zug-, Durchzugsvögel und Wintergäste einge-

tárgyalom;¹ jegyzékem 43 állandó, teilt;² die nachfolgende Liste ent-
 55 vonuló, 35 átvonuló madárfajt hält 43 Standvögel, 55 Zugvögel, 35
 és 12 téli vendéget, összesen 145 Durchzugvögel und 12 Wintergäste,
 fajt foglal magában. zusammen also 145 Vogelarten.

Tavarna, 1914. márc. 20-án.

Tavarna, am 20. März 1914.

1. Állandók. — Standvögel.

Perdix cinerea LATH. Főleg az Ondava-Tapoly egyesült tágasabb völgyében; a felső szűk völgyekben ritkább s télen, főleg nagy hó idején, délebbre huzódik. — Besonders im breiten, vereinigten Ondava-Tapoly Tale; im Winter, zumal bei grossem Schnee, südwärts ziehend.

Bonasa bonasia L. Kevés; leggyakoribb a Sóvári hegységben, főleg Bányapatak határában, de költ alacsonyabb helyeken is, így a Csáklyó határában levő nyiresben. — Wenige; am häufigsten im Sóvár-Gebirge, besonders in der Gegend von Bányapatak vorkommend, doch auch in niedrigeren Regionen, wie im Birkenwald bei Csáklyó nistend.

Astur palumbarius L. Mindenütt előfordul. — Kommt überall vor.

Accipiter nisus L. Mint előbbi. — Wie der vorige.

Buteo communis LESSON. Közönséges. — Gemein.

Bubo ignavus FORST. 1894-ig a csicsvaaljai várrombban fészelt, mignem akkor kipusztították. Az 1913. évet és az 1913/14. év telét egy pár ugyanitt töltötte, de nem költött. — Nistete bis 1894. in der Burg-ruine von Csicsvaalja, wurde dann ausgerottet. Ein Paar quartierte hier 1913 und im Winter 1913/14, jedoch ohne zur Brut geschritten zu haben.

Asio otus L. Főleg a fenyveserdőkben. — Besonders in Nadelgehölzen.

Syrnium aluco L. Ugy a községben, mint azon kívül. — Sowohl in der Gemeinde, als auch ausserhalb derselben.

Athene noctua SCOP. Mint előbbi. — Wie vorige.

Strix flammea L. Ritkább, de minden évben akad belőle. — Seltener, doch alljährlich vorkommend.

Dryocopus martius L. A csicsvaaljai, istvántelkei, ujszomotori és józsefvölgyi uradalmi erdők lakója, honnan lelátogat az ondavaparti füz- és nyárfákra. — Bewohner der Wälder von Csics-

¹ E csoportokon belül a fajokat az egységes nomenklatura érdekében a CHERNEL-féle névjegyzék (1918) sorrendjében és elnevezéseivel közöljük. Szerk.

² Innerhalb dieser Gruppen sind die Arten im Interesse der einheitlichen Nomenclatur in der Reihenfolge des CHERNEL'schen Nomenclators (Beilage zur Aquila 1918) angeführt. Red.

vaalja, Istvántelke und Ujszomotor, von hier aus besucht er regelmässig die Weiden- und Pappel-Auen des Ondavatales.

Dendrocopos major pinetorum BREHM. Erdökben, kertekben. — In Wäldern, Gärten.

Dendrocopos minor hortorum BREHM. Ugyanott, de ritkább. — Ebendort, nur seltener.

Picus viridis pinetorum BREHM. Erdöben, füzligetekben, nagyobb kertekben tartózkodik; a parkban rendesen költ. — In Wäldern, Weidenauen, grösseren Gärten; regelmässiger Brutvogel im Parke.

Picus canus GM. Erdökben, füzeseiben; kevés. — In Wäldern, Weidenauen, wenige.

Alcedo ispida L. Kevés; az Ondava meredek partjaiban fészkel. — Wenige; nistet in Steilufern der Ondava.

Corvus cornix L.

Corvus frugilegus L. Mindkét faj a tág, egyesült völgyet kedveli; télen a szűkebb völgyekben levők is a tágasba vonulnak; jelentős kárt nem okoznak. — Beide Arten bewohnen mit Vorliebe das breite, vereinigte Tal; im Winter ziehen auch die in den engeren Tälern befindlichen Individuen hierher; sie richten keinen bedeutenden Schaden an.

Coloeus monedula spermologus VIEILL. E varjufajból van a legkevesebb, de néha tömegesen fészkel a Csicsvaalja fölötti Inócz hegy (329 m.) keleti lejtőjén. — Diese Krähenart ist am spärlichsten vertreten, doch nistet sie manchmal massenweise an der Ostlehne des Inóczberges (329 m.), oberhalb Csicsvaalja.

Pica rustica Scop. Közönséges; legtöbbször van Ujszomotor határában. — Gemein; die meisten bewohnen die Gegend von Ujszomotor.

Garrulus glandarius L. Közönséges; makkérés idején tömegesen látogatja a tölgyeseket. — Gemein; zur Zeit der Eichelreife besucht er massenhaft die Eichenwälder.

Passer domesticus L. Közönséges. — Gemein.

Passer montanus L. Közönséges. — Gemein.

Coccothraustes vulgaris PALL. Kertek és cseresznyefában bővelkedő erdők lakója. — Bewohner der Gärten und an Kirschbäumen reichen Wälder.

Fringilla coelebs L. Az erdős, szűk völgyekben több, a tágas egyesült völgyekben kevesebb van. — In den waldbedeckten engen Tälern mehrere, im weiten, vereinigten Tale weniger.

Acanthis cannabina L. Általában ritkább előbbinél, de összel csapatosan található. — Im allgemeinen seltener, als vorige, doch gegen Herbst in grossen Flügen erscheinend.

Carduelis elegans STEP. Erdőszélen, kertekben fészkel, összel csapokban kóborol bogáncsos mezőkön. — Nistet an Waldrändern, in

Gärten; im Winter scharenweise über distelbestandenen Feldern herumstreifend.

Pyrrhula rubicilla europaea VIEILL. Valószínűleg költ néhány párban. — Einige Paare nisten wahrscheinlich.

Emberiza citrinella L. Közönséges; télen csapatosan gazdaságok közelében. — Gemein; im Winter massenhaft in der Nähe der Wirtschaftsgebäuden erscheinend.

Galerida cristata L. Mint előbbi. — Wie vorige.

Certhia familiaris macrodactyla BREHM. Mindenütt, ahol fa van. — Überall, wo es Bäume gibt.

Sitta europaea caesia WOLF. Odvas fákbán gazdag helyeken bőven. — Häufig.

Parus major L. Mindenütt; etetőn a leggyakoribb. — Überall; am Futterplatz der häufigste Vogel.

Parus coeruleus L. A parkban minden évben költ. — Im Parke alljährlich brütend.

Parus ater L. Fenyvesekben közönséges; a parkban minden évben költ. — In Nadelgehölzen gemein; im Parke alljährlich nistend.

Parus palustris auct. A széncinege után leggyakoribb; a parkban fészkel. — Nach der Kohlenmeise die häufigste Art; nistet im Parke.

Parus cristatus mitratus BREHM. A parkban 1911. óta fészkel, azelőtt inkább csak télen mutatkozott. A legóvatosabb a cinegék közt. — Seit 1911 ständiger Brutvogel im Parke, früher zeigte sie sich nur mehr in Winter. Die vorsichtigste aller Meisen.

Aegithalos caudatus europaeus HERM. Emberlakta helyeken csak elvétve mutatkozik, az erdőket, berkeket lakja. — Erscheint an menschenbewohnten Orten nur ausnahmsweise, bewohnt die Wälder und Auen.

Regulus ignicapillus TEMM. Főleg fenyvesekben, de a parkban is mindennapos. — Hauptsächlich in Nadelgehölzen, erscheint jedoch auch im Parke alltäglich.

Troglodytes parvulus KOCH. Mindenütt. — Überall.

Turdus viscivorus L. Főleg fagyöngylepte nyárfákon, nedves rétek környékén, erdőszéleken. — Vornehmlich auf mistelbefallenen Pappeln, in der Umgebung nasser Wiesen, an Waldrändern.

Turdus merula L. Közönséges; kemény télen egyrészük elvonul. — Gemein; bei strenger Kälte ein Teil desselben südwärts ziehend.

Cinclus aquaticus medius BREHM. Tavarina környékén ritka, az opálhegyi és józsefvölgyi patakok mentén azonban mindig látható. — Bei Tavarina selten, entlang den Bächen im Sóvárer Gebirge dagegen zu jeder Zeit sichtbar.

II. Vonulók. — Zugvögel.

Nyroca ferruginea GM. Csáklyó, Sókút és Kolcsmező határában mocsaras helyeken 1—2 pár költ. — An nassen Stellen bei Csáklyó, Sókút und Kolcsmező brüten 1—2 Paare.

Anas boschas L. Ugyanott. — Ebendort.

Charadrius dubius Scop. A vízpartokon. — An den Flussufern.

Scolopax rusticola L. Egyes párok itt költenek; 1896. V. 10. két fiókat kaptam Felsőkáz mér határából; 1909. IV. 7.-én a tavarnai nyires erdőben találtam egy fészket 4 tojással, miket az anyamadar IV. 30-án költött ki. — Einige Paare nisten in der Gegend; am 10. V. 1896 erhielt ich zwei Jungen von Felsőkáz mér; am 7. IV. 1909 fand ich ein Nest im Birkenwalde von Tavarua, mit 4 Eiern, welche am 30. IV. ausgebrütet waren.

Crex pratensis BECHST. Főleg sással benőtt nedves réteken, évenként változó számban. — Meistens auf schilfbedeckten, nassen Wiesen, in jährlich wechselnder Anzahl.

Ortygometra porzana L. Sókút és Kolcsmező határában, nedves réteken; főleg esős években gyakori. — Auf nassen Wiesen bei Sókút und Kolcsmező, vorwiegend in nassen Jahren.

Gallinula chloropus L. Ugyanott, de ritkább. — Ebendort, doch seltener.

Ciconia alba BECHST. Sókút, Csáklyó, Kolcsmező és Csemernye községekben egy-egy fészkek, de nem minden évben költ a gólya bennük. — In Sókút, Csáklyó, Kolcsmező und Csemernye je ein Horst, doch sind diese nicht jedes Jahr bewohnt.

Coturnix communis BONN. Évről-évre foggy, némely évben alig van belőle. — Vermindert sich von Jahr zu Jahr, manchmal sieht man kaum einige Exemplare.

Columba palumbus L. Erdőkben. — In Wäldern.

Columba oenas L. Gyakoribb előbbinél. — Häufiger, als vorige.

Turtur communis SELB. Legközönségesebb a galambok közt. — Die gemeinste Taubenart.

Aquila pomarina BREHM. Az erdők rendes költőmadara. — Gewöhnlicher Brutvogel der Wälder.

Milvus iclinus SAVIG. Egy-két pár állandóan költ. — Einige brütende Paare.

Milvus migrans BODD. Mint előbbi. Rendszerint az Ondava fölött keringenek. — Wie vorige; gewöhnlich bemerkt man sie kreisend über dem Ondava-Bache.

Falco subbuteo L. Kevés; főleg a vonulás idején mutatkozik. — Wenige; zeigt sich hauptsächlich zur Zugzeit.

Cerchneis tinnunculus L. Főleg a Tapoly-Ondava egyesült tág völgyében gyakori; néha áttelel. — Besonders im vereinigten, breiten Tapoly-Ondava-Tale häufig; überwintert manchmal.

Cuculus canorus L. Közönséges. — Gemein.

Jynx torquilla L. Közönséges. — Gemein.

Coracias garrulus L. Egy-két pár Tavarnán is költ, a Tapoly-Ondava egyesült tág völgyében azonban jóval gyakoribb. — Einige Paare brüten auch in Tavarna, ist aber im vereinigten Tapoly-Ondava-Tale viel häufiger.

Upupa epops L. Közönséges; főleg füzesekben. — Gemein, hauptsächlich in Weidenauen.

Caprimulgus europaeus L. Kevés, de rendszeresen megjelenik. — Wenige, doch regelmässig erscheinend.

Hirundo rustica L. A legközönségesebb fecske. — Die gewöhnlichste Schwalbe.

Delichon urbica L. Közönséges. — Gemein.

Clivicola riparia L. A Tapoly-Ondava meredek partjaiban fészkel. — Nistet in den Steilufem der Tapoly-Ondava.

Muscicapa grisola L. Közönséges, ugy a községben, mint azonkívül. — Gemein sowohl in der Ortschaft, als auch ausserhalb derselben.

Muscicapa collaris BECHST. Gyakori; fészekodvakban rendszeren költ. — Häufig; gewöhnlicher Nisthöhlenbewohner.

Muscicapa parva BECHST. 1909-ben találtam először fészkelve a parkban, azóta itt rendszeren megjelenik; a környező erdőkben is előfordul. — 1909 zum ersten Male brütend im Parke; seitdem hier regelmässig erscheinend; kommt auch in den umgebenden Wäldern vor.

Lanius minor GM. Közönséges. — Gemein.

Lanius collurio L. Még gyakoribb, mint előbbi. — Noch häufiger, als voriger.

Oriolus galbula L. Nincs sok, de esztendőnkint megjelenik. — Nicht viele, erscheint jedoch alljährlich.

Sturnus vulgaris L. Minden évben költ a parkban és a parti füzesekben, de változó számban és nem minden évben kétszer. — Brütet alljährlich im Parke und in Auwäldern der Flusstäler, doch im wechselnder Anzahl und nicht immer zweimal.

Ligurinus chloris L. A parkban költ. — Brütet im Parke.

Serinus canarius hortulanus KOCH. Közönséges; a parkban sok költ. — Gemein; brütet im Parke in grosser Anzahl.

Emberiza calandra L. Közönséges; néha áttelel. — Gemein; manchmal überwintend.

Anthus trivialis L. A Tapoly és Ondava felsőbb völgyeiben, közönséges. — In den oberen Tälern der Tapoly und Ondava gemein.

Motacilla alba L. Kisebb számban, mint előbbi, de nagyobb területen; a Tapoly és Ondava, valamint a kisebb hegyi patakok völgyeiben mindenütt található. — Obwohl in kleinerer Anzahl, als vorige Art, bevölkert sie ein grösseres Gebiet; in den Tälern der Ondava und Tapoly, sowie der kleineren Gebirgsbäche überall zu sehen.

Alda arvensis L. Mindenütt közönséges, de legszámosabb a Tapoly-Ondava egyesült tág völgyében. — Überall, am zahlreichsten jedoch im breiten, vereinigten Tale der Tapoly und Ondava.

Lullula arborea L. Kevés, de évről-évre fészkel; borókafenyővel benőtt legelőkön tartózkodik. — Nicht viel, brütet jedoch alljährlich; sucht mit Vorliebe die wachholderbedeckten Weiden auf.

Sylvia nisoria BECHST. Bokros helyeken mindenütt. — An buschigen Stellen überall.

Sylvia atricapilla L. A legközönségesebb poszáta e vidéken. — Die gewöhnlichste Grasmückenart in dieser Gegend.

Sylvia curruca L. Bokros helyeken, de kisebb számban. — An buschigen Stellen, doch in geringerer Anzahl.

Phylloscopus sibilator BECHST. A parkban minden évben. — Im Parke alljährlich.

Phylloscopus collybita VIEILL. Gyakoribb előbbinél; főleg a ligetekben, az Ondava parti füzesekben és a parkban. — Häufiger als vorige, besonders in Auwäldern, auf Uferweiden und im Parke.

Hippolais icterina VIEILL. Bokros helyeken; a parkban évenként több pár fészkel. — An buschigen Stellen; im Parke brüten einige Paare alljährlich.

Locustella fluviatilis WOLF. Az első példányt 1909. V. 9-én löttem; böre a Mad. Int. gyűjteményében. Azóta minden esztendőben hallottam az Ondava füzesében, sűrű bokrosaiban, de kevés van. — Das erste Exemplar erlegte ich am 9/V. 1909; dies befindet sich in der Sammlung des Orn. Inst. Seither hörte ich ihn alljährlich in den Weidenauen, dichten Gebüsch am Ondava-Ufer, aber nur wenige.

Turdus musicus L. Az erdőkben elég sok; néha áttelel. — In den Wäldern ziemlich viele; manchmal überwinternd.

Monticola saxatilis L. Kevés; valószínűleg a csicsvaaljai várom falai között költ, mit bizonyíthat az 1911. VI. 4-én ott fogott fióka, valamint a vár alatt 1913. júliusban megfigyelt 5 fiatal madár. — Wenige; nistet warscheinlich in der Burgruine bei Csicsvaalja, was der dort am 4/VI. 1911 gefangene Jungvogel, sowie die fünf im Juli 1913 gesehenen Jungvögel beweisen.

Saxicola oenanthe L. Kevés; néhány pár az alsóköcsényi kőbányában költ. — Wenige; einige Paare brüten im Steinbruche bei Alsóköcsény.

Pratincola rubetra L. Kevés, de minden évben megjelenik. — Wenige, doch alljährlich erscheinend.

Pratincola rubicola L. Gazos mesgyéken, árkokban közönséges. — Gemein auf Ackerrainen, in Gräben.

Erithacus titys L. A gazdasági udvarban 1—2 pár állandóan költ. — Im Wirtschaftshofe brüten 1—2 Paare alljährlich.

Erithacus phoeniceus L. Bokros helyeken; a parkban 1—2 pár minden évben költ. — An buschigen Stellen; 1—2 Paare brüten im Parke alljährlich.

Erithacus rubecula L. Elég sok van; néha áttelel. — Ziemlich viele; manchmal überwinternd.

Erithacus luscinia L. Nem sok; főleg a parti füzesekben, nagyobb kertekben. — Nicht viele; besonders in Weidenauen und grösseren Gärten.

III. Átvonulók. — Durchzügler.

Podiceps nigricollis BREHM. 1899. IV. 7-én és 1904. IX. 20-án az Ondava patakban löttem egy-egy példányt. — Am 7/IV. 1899 und 20/IX. 1904 im Ondava-Bache je ein Exemplar erlegt.

Nyroca clangula L. Ritka; az elsőt 1903. IV. 9-én löttem az Ondava patakban; 1913. IX. 10-én Csemernyén két fiatal löttek. — Selten; das erste erlegte ich am 9/IV. 1903; am 10/IX. 1913 bei Csemernye 2 Vögel im Jugendkleide erlegt.

Spatula clypeata L.

Anas acuta L. Csak nedves években. — Nur in nassen Jahren.

Anser ferus BECHST. Minden évben átvonul, de ritkán s leginkább csak ősszel száll le. — Erscheint alljährlich als Durchzugsgast, lässt sich aber nur selten, am meisten noch im Herbste, nieder.

Vanellus capella SCHAEFF.

Totanus calidris L. Tavasszal láthatók a kolosmezői, csáklói és sókúti nedves réteken, de találtam már nedves nyarakon is. — Im Frühjahr auf nassen Wiesen, wurden jedoch auch schon während nassen Sommern beobachtet.

Totanus ochropus L. Némely nedves év őszén. — In manchen nassen Jahren im Herbste.

Gallinago gallinaria O. F. MÜLLER. Némely nedves évben, nedves réteken. — In manchen nassen Jahren auf nassen Wiesen.

Gallinago gallinula L.

Rallus aquaticus L.

Fulica atra L.

Ciconia nigra L. Főleg ősszel, néhány példány. — Besonders im Herbste, einige Exemplare.

Botaurus stellaris L. Némely évben, tavasszal. — Im manchen Frühjahre.

Ardea cinerea L. Őszkor rendesen látni 2—3 fiatalt. — Im Herbste erscheinen gewöhnlich 2—3 Jungvögel.

Ardea purpurea L. Szintén ősszel, de ritkábban. — Ebenfalls im Herbste, nur seltener.

Circus cyaneus L. Ritka; főleg a tavaszi vonulás alatt látható; T a v a r n á n minden tavasszal megjelenik. — Selden; erscheint hauptsächlich im Frühling, in Tavarنا alljährlich.

Circaëtus gallicus Gm. Ritkább; az O n d a v a völgyében többször löttem buhuval, főleg a tavaszi vonulás idején. — Ziemlich selten; im O n d a v a -Tale einigemal, vornehmlich während des Frühlingszuges, erlegt.

Hiraaëtus pennatus Gm. Ritka; kettőt löttem buhuval. — Selden; zwei Stück mit Uhu erlegt.

Aquila chrysaëtos L. Gyakori, főleg a fiatalok. — Häufig, besonders die Jungen.

Pandion haliaëtus L. E vidéken a legritkább ragadozó; szintén az O n d a v a környékén mutatkozik. 1908. IX. 12-én egy fiatal him karóvasban fogódott. — Der seltenste Raubvögel in dieser Gegend; erscheint ebenfalls in der Nähe des O n d a v a-Baches. Am 12/IX. 1908. wurde ein junges Männchen im Pfahleisen gefangen.

Falco peregrinus L. Ritka; 1910. II. 9-én egy öreg him fogódott karóvasban. — Selden; am 9. II. 1910. ein altes ♂ im Pfahleisen gefangen.

Syrnium uralense PALL. Az 1906/7. év telén több átvonuló; valószínűleg itt is költ, mint azt az 1907. V. 10-én karóvasban fogott példány bizonyítani látszik. — Im Winter 1906/7 mehrere Durchzügler; nistet vielleicht auch in dieser Gegend, was ein am 10. V. 1907 im Pfahleisen gefangenes Exemplar zu beweisen scheint.

Muscicapa atricapilla L. Kevés; főleg tavaszi vonuláskor látható. — Wenige; besonders beim Frühlingszuge sichtbar.

Nucifraga caryocatactes L. Főleg ősszel, erdőkben. — Besonders im Herbste, in den Wäldern.

Nucifraga c. macrorhynchos BREHM. 1911. őszén kisebb csapatokban. — Im Herbste 1911, in kleineren Flügen.

Pastor roseus L. 1899. V. 26-án, erős cserebogárjárás idején, 20—25 drb-ból álló csapat. 1908. VI. 2-án FISCHER Ede erdész értesítése szerint, Ö r m e z ö n mutatkozott egy kis csapat. — Am 26. V. 1899, gelentlich einer starken Maikäferplage, ein Flug v. 20—25 St. Am 2. VI. 1908 bei Ö r m e z ö , laut Bericht des Fortmeisters E. FISCHER, ein kleiner Flug erschienen.

Loxia curvirostra L. Elég gyakori, de némely évben kimarad; 1911-ben májustól augusztusig itt tartózkodtak. — Ziemlich gemein, bleibt jedoch manches Jahr aus; 1911 hieiten sie sich hier vom Mai bis August auf.

Emberiza schoeniclus L. Szeptemberben, de nem minden évben. — Im September, jedoch nicht jedes Jahr.

Anthus pratensis L. Némely tavasszal kisebb csapatok nedves réteken. — Manches Jahr, im Frühling, auf nassen Wiesen, in kleineren Flügen.

Motacilla flava L. Kisebb csapatokban minden tavasszal. — In kleineren Flügen, jeden Frühling.

Acrocephalus schoenobaenus L. Összel. — Im Herbst.

Acrocephalus aquaticus GM. Összel. — Im Herbst.

Turdus iliacus L. Némely tavasszal. — Manches Frühjahr.

Turdus torquatus alpestris BREHM. Egyetlen példányt láttam 1891. III. 21-én, melyet elejtve az Orn. Kongr. kiállítására küldtem. — Einziges Exemplar, erlegt am 21. III. 1891.

IV. Téli vendégek. — Wintergäste.

Colymbus arcticus L. Egyetlen példány, melyet 1897 telén MÁCA Antal lőtt az Ondava vizén. — Einziges Exemplar, erlegt im Winter 1897 von A. MÁCA auf dem Ondava-Bache.

Mergus merganser L. 1891 telén többször láttam, de elejteni nem sikerült; azóta nem észleltem. — Im Winter 1891 öfters gesehen, es gelang mir aber nicht, ihn zu erlegen; seither nicht beobachtet.

Archibuteo lagopus BRÜNN. Minden évben megjelenik kisebb-nagyobb számban. — Erscheint alljährlich in wechselnder Anzahl.

Falco aesalon TUNST. Ritkábban, főleg erős teleken jelentkezik. — Seltener, vorwiegend bei starker Kälte.

Bombycilla garrula L. Az 1893., 1894., 1897., 1899., 1901., 1902., 1903., 1905., 1907., 1909., 1911., 1913. évek telén jelentkeztek kisebb-nagyobb számban. 1904-ben még V. 11-én is láttam egy kis csapatot a park egy tölgyfáján. — In den oben angegebenen Jahren in wechselnder Anzahl erschienen; am 11. V. 1904 sah ich noch einen kleinen Flug.

Lanius excubitor L. Minden évben gyakori. — Alljährlich häufig.

Fringilla montifringilla L. Gyakori; főleg 1911-ben érkeztek nagy csapatok; 1913/4 telén az etetőt is látogatták. — Häufig; besonders 1911 in grossen Schwärmen; im Winter 1913/4 auch den Futterplatz besuchend.

Acanthis linaria L. Époly gyakori, mint előbbi; főleg égerfákon. — Ebenfalls häufig; besonders auf Erlen.

Chrysomitris spinus L. Télen égerfákon csapatosan. — Im Winter gesellschaftlich auf Erlenbäumen.

Pyrrhula rubicilla PALL. Télen gyakori. — Häufig im Winter.

Plectrophenax nivalis L. 1891. I. 26-án kisebb csapat; néhány elejtett példányt a budapesti Ornith. Kongr. kiállítására küldtem; 1894. XII-ben kis csapat; 1905. I. 29-én egy példányt lőttem Klazány mellett; ez a Mad. Int. gyűjteményében van. — Am 26. I. 1891 ein kleiner Flug; einige erlegte Exemplare sandte ich für die Ausstellung des Int. Orn. Kongr.; im XII. 1894 ein kleiner Flug; am 29. I. 1905 erlegte ich ein Exemplar bei Klazány; dieses befindet sich in der Sammlung des Orn. Institutes.

Turdus pilaris L. Minden télen kisebb-nagyobb csapatokban; mióta a borókafenyő termését gyűjtik, rendszertelenül kalandoznak a vidéken. — Erscheint alljährlich; seitdem man die Wachholderfrüchte zu sammeln pflegt, streifen die Vögel unregelmässig in der Gegend herum.

Paneth-féle sejtek és alapjukon szemcsés sejtek a madarak vékonybelében.

Irta: Dr. GRESCHIK JENŐ.

(5 szövegrajzzal.)

PANETH az egér, a patkány és az ember LIEBERKÜHN féle mirigyekben 1888-ban, sajátos, friss állapotban erősen fénylő szemecskéket tartalmazó sejteket fedezett fel, melyek úgy a kehelysejtektől, nyálkasejtektől, valamint a hasnyálmirigy sejtjeitől is különböznek. Nemsokára ezután NICOLAS megtalálta ezeket a sejteket több más emlősben és a gyík-vékonybél redőinek alapi részében is. Ma már nagy az irodalmuk, anélkül, hogy tulajdonképpen működésükkel tisztában volnánk. PANETH, NICOLAS, ZIMMERMANN, MÖLLER, BENSLEY, KLEIN, OPPEL, EKLÖF különleges mirigysejteket látnak bennük, BIZZOZERO kehelysejtek fiatal alakjainak, PRENANT különleges nyálkasejteknek gondolja. KULL megfordítja BIZZOZERO teoriáját: a PANETH-féle sejtek a kehelysejtekből származnak.

A madaraktól, bár többnyire jól fejlett LIEBERKÜHN-féle mirigyek vannak, ezeket a PANETH-féle sejteket eddig nem irták le. Magam ezeket a szemcsés sejteket már 1913-ban megtaláltam fészüküket éppen elhagyott *Turdus musicus* és *Turdus viscivorus* fiókáinak duodenumában, később felnőtt *Turdus merula*-ban is, KOPSCH-féle folyadékban való rögzítés és KULL-féle festési eljárás után. E madarak jól fejlett LIEBERKÜHN-féle mirigyekben a PANETH-féle sejtek igen gyakoriak (1. rajz), a legtöbb — az emlősökhöz hasonlóan — a mirigyek fundusában található, de nem ritkák az oldalfalakon sem. Néhány harántmetszet a mirigyeknek